

Dokument nr. 8:46

(2001-2002)

Forslag fra stortingsrepresentant Jan Simonsen om å endre valgloven slik at velgerne får større innflytelse over valg av personer til Stortinget

Til Stortinget

Innledning

Det fremmes forslag om å endre valgloven slik at velgerne må krysse av for den personen på en valgliste som de selv foretrekker som stortingsrepresentant, og dermed får innflytelse over personvalget.

Begrunnelse

Norge er i dag ett av få land i Europa som har en valgordning der partiene har full kontroll over hvilke personer som velges som representanter til nasjonalforsamlingen. Velgerne har i praksis ingen innflytelse med mindre de ønsker å stemme på et annet parti enn det partiet de støtter politisk. De færreste nordmenn er medlemmer av politiske partier, og partiene kan selv nekte velgere å bli medlemmer. Blant dem som er medlemmer, nøyter de fleste seg med å betale sin medlemskontingent. I lokale nominasjonsmøter er det ofte bare en håndfull fremmøtte, som ofte lytter til et fåtall lokale meningsledere.

Dette systemet innebærer at det for en stortingsrepresentant som ønsker gjenvalg ofte føles som viktigere å holde seg inne med sentrale partifeller i hjemfylket enn å ha god kontakt med velgerne. Det finnes også eksempler på at det er helt nødvendig å være på god fot med den sentrale partiledelsen. For en lokal partitillitsmann er det selvsagt enklere å gi sin støtte til en person som han kjenner godt som en hyggelig og omgjengelig person, enn til en person som han for det meste bare har sett i TV-debatter og i avisspalte. Selvsagt er det en positiv kvalitet for en kommende stortingsrepresentant å være sosial, samt å ha god personlig kontakt med partifeller, men resultatet blir likevel lett at en stortingskandidat føler det viktigere å drikke øl med partifeller utover nettene på kurssteder og hotellrom enn å gjøre en innsats for sine velgere på Stortinget.

Samtidig vil en politiker som sørger for at hans personlige omgangskrets består av sentrale partitillitsmenn få et konkurransefortrinn i en nominasjons-

prosess fremfor den politikeren som har sin omgangskrets utenfor partiet. Til tross for at politikere nettopp bør tilstrebe å ha en så bred kontaktflate som mulig for å få impulser også fra andre enn personer som i utgangspunktet mener det samme som en selv.

En form for kumuleringsadgang, som overfører mye av innflytelsen til velgerne, vil redusere viktigheten av å stå på førsteplassen på en stortingsliste. Plasseringen gir selvsagt et signal til velgerne fra partiet, men det vil være fullt mulig å bli valgt ut fra en lavere listeplassering. Det faktum at det blir mindre viktig å bli plassert øverst på listen vil sannsynligvis fjerne en del av det snusket som skjer i de fleste partier i forbindelse med nominasjonsprosessene i form av grove bakvaskelser, ryktespredning, løgner og sladder, som har til hensikt å skade mulige konkurrenter til topplasseringene på listene. I stedet må kandidatene vise sine evner som talere, debattanter, skribenter, medmennesker og mediemennesker gjennom selve valgkampen. Det sikrer en større og mer aktiv deltakelse i valgkampene fra samtlige listekandidater.

Det viktigste argumentet er imidlertid at det styrker demokratiet når velgerne får en større innflytelse også over personvalg.

En innvending mot kumuleringsadgangen ved kommunevalg har vært at den brukes av et fåtall personer som dermed, dersom det foregår en organisert kampanje, kan få forholdsvis stor innflytelse over resultatet. Dette problemet kan forhindres ved å bruke den ordningen som man finner eksempelvis i Polen, der samtlige velgere må krysse av på en person, og dermed stemme både på personen og på hans parti.

Det finnes også andre motforestillinger. Velgerne kan eksempelvis finne på å stemme annerledes enn det politikere ønsker. Vi kan risikere å få færre kvinner, eller færre ungdommer på Stortinget enn det som er et uttrykt mål fra flertallet av politikere, men det er en del av demokratiet. Og resultatet kan selvsagt også bli omvendt. Vi kan risikere at mange velgere vil

krysse av på et navn fra egen kommune eller egen region, slik at samtlige representanter fra Hordaland fylke eksempelvis kommer fra Bergen. Det er like fullt en del av demokratiet, og vi kan vel både håpe og tro at velgerne er mer vidsynte og mer rasjonelle i sine valg enn som så.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å endre valgloven slik at det innføres en ordning der velgerne må sette kryss foran minst ett av navnene på en valgliste, og dermed stemme både på parti og på person.

28. januar 2002